

مصونیت سران دولت در حقوق بین الملل

با ویراجه

لیکچر

معاون حقوقی رئیس مجلس

تحقیق و تألیف

محسن عبدالحی

فاطمه کیهانلو

دانشیار حقوق بین الملل دانشگاه شهید بهشتی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فیفا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: کیهانلو، فاطمه، ۱۳۵۴-
عنوان و نام پدیدآور: مصونیت سران در حقوق بین الملل / با دیباچه لعیا جنیدی، تحقیق و تألیف
فاطمه کیهانلو، محسن عبدالهی؛ تهیه و تدوین معاونت تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی
مشخصات نشر: تهران، ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره
چاپ و انتشار، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۰۷ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س م.

شابک: ۹۶-۹۶-۸۸۰۴-۶۰-۶۷۸-۶۰

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۹۷]-۲۰۷.

موضوع: مصونیت دولت های خارجی

موضوع: Immunities of foreign states

موضوع: مصونیت دولت های خارجی -- ایران

موضوع: Immunities of foreign states -- Iran

شناسه افزوده: عبدالهی، محسن، ۱۳۵۳-

شناسه افزوده: جنیدی، لعیا، ۱۳۴۷-

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. معاونت تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات کشور

رده بندی کنگره: KZ۴۰۱۲

رده بندی دیویی: ۳۴۱/۲۶

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۳۴۵۷۲

وضعیت رکورد کتابشناسی: فیفا

مصونیت سران دولت در حقوق بین الملل

تحقیق و تألیف: فاطمه کیهانلو - محسن عبدالهی

با دیباچه: لعلیا جنیدی، معاون حقوقی رییس جمهور

تنظیم و حروفچینی: آرزو شهریار

صفحه‌آرایی: ام‌سلمه نوری

نظارت بر آماده‌سازی: عباس شهابی

تهیه و تدوین: معاونت تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی

ناشر: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات کشور معاونت حقوقی رییس جمهور

اداره چاپ و انتشار

تاریخ و نوبت چاپ: چاپ اول، تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰ ریال

اداره چاپ و انتشار معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات
نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج)، قبل از چهار راه جمهوری اسلامی،

شماره ۱۱۵۸

پیامک: ۶۴۴۵۵۵۷۷۷۷

کد پستی: ۱۳۱۶۷۶۷۴۵۱

تلفن: ۰۹۸۲۱-۶۶۴۹۲۷۰۸

دورنگار: ۰۹۸۲۱-۶۶۴۹۲۷۰۷

پایگاه اینترنتی: www.dotic.ir

پست الکترونیک: law@iripo.ir

تمامی حقوق مادی این اثر برای معاونت حقوقی رییس جمهور محفوظ است.

فهرست مطالب

۸	فهرست قضایا
۱۱	دیباچه معاون حقوقی رئیس جمهور
۱۵	پیشگفتار

فصل مقدماتی. مفهوم مصونیت و سران دولت (۱۹)

۲۰	گفتار اول: تاریخچه، مفهوم و مبانی مصونیت سران دولت در حقوق بین الملل
۲۰	بند اول - تاریخچه
۲۲	بند دوم - مفهوم مصونیت
۲۳	الف. مصونیت سران دولت و دکتین عمل دولت
۲۴	ب. دکتین مسایل سیاسی
۲۵	بند سوم - بازشناسی مصونیت سران دولت از دیگر مصونیت های بین المللی
۲۵	الف. مصونیت دولت
۲۷	ب. مصونیت های دیپلماتیک و کنسولی
۲۸	ج. مصونیت کارگزاران سازمان های بین المللی
۳۰	بند چهارم - مبانی مصونیت سران دولت ها در حقوق بین الملل
۳۰	الف. شأن و منزلت سران دولت
۳۱	ب. استقلال و حاکمیت برابر دولت ها
۳۲	ج. نزاکت بین المللی
۳۳	د. ضرورت های شغلی
۳۶	بند پنجم - منابع مصونیت سران دولت ها
۳۸	گفتار دوم: سران دولت
۳۸	بند اول - جایگاه سنتی سران دول
۴۳	بند دوم - اشتغالات سران دولت
۴۴	الف. اعلان جنگ و صلح
۴۴	ب. اختیار انعقاد معاهدات

- ج. نصب نمایندگان دیپلماتیک و پذیرش نمایندگان دیپلماتیک خارجی ۴۴
 بند سوم. شناسایی رئیس دولت ۴۶

فصل اول. مصونیت سران در حال خدمت (۵۲)

- گفتار اول: حمایت از حیثیت و شرافت رئیس دولت ۵۴
 گفتار دوم: حمایت از شخص رئیس دولت ۶۰
 گفتار سوم: غیر قابل تعرض بودن ۶۱
 گفتار چهارم: مصونیت از تعقیب قضایی ۶۲
 بند اول - مصونیت اموال سران دولت ۶۴
 بند دوم - مصونیت در قبال دعاوی ناشی از جانشینی وارث ۶۷
 بند سوم - مصونیت برای اعمال تجاری ۶۹
 گفتار پنجم: سایر مصونیت‌ها ۷۴
 بند اول - مصونیت سران دولت در دیدارهای خصوصی ۷۴
 بند دوم - معافیت از عوارض و مالیات ۷۶
 بند سوم - آزادی ارتباط با دولت متبوع خود ۷۶
 بند چهارم - مصونیت خانواده سران دولت ۷۷
 گفتار ششم: مصونیت سران حکومت ۸۰

فصل دوم. مصونیت سران پیشین (۸۳)

- گفتار اول: مصونیت قضایی (مدنی) سران پیشین دولت ۸۵
 بند اول - اعمال رسمی سران دولت ۹۳
 الف. اعمال رسمی حاکمیتی ۹۴
 ب. اعمال رسمی غیر حاکمیتی ۹۸
 بند دوم - اعمال غیر رسمی یا خصوصی ۹۹
 گفتار دوم: مصونیت کیفری سران پیشین ۱۰۱
 بند اول - مصونیت کیفری سران دولت ۱۰۱
 الف. مصونیت کیفری سران دولت در اسناد بین‌المللی ۱۰۲
 ب. مصونیت کیفری سران دولت در رویه قضایی ۱۰۵
 (۱) رویه قضایی محاکم ملی ۱۰۵
 ۱-۱ مصونیت کیفری سران در حال خدمت در رویه محاکم ملی ۱۰۵
 ۱-۲ قضیه لافونتانت علیه آریستید ۱۰۵
 ۱-۳ قضیه آرل شارون ۱۰۷
 ۱-۴ قضیه سرهنگ قذافی ۱۰۸
 ۱-۵ قضیه رابرت موگابه ۱۱۴

- ۱۱۶..... (۲) مصونیت کیفری سران پیشین در رویه محاکم ملی
- ۱۱۶..... ۱-۲- قضیه خیمنز
- ۱۱۸..... ۲-۲- قضیه نوریگا
- ۱۱۹..... ۳-۲- قضیه مارکوس
- ۱۲۱..... ۴-۲- قضیه پینوشه
- ۱۲۳..... ۲-۴-۱- مجلس اعیان و پینوشه ۱
- ۱۲۷..... ۲-۴-۲- مجلس اعیان و پینوشه ۲
- ۱۲۷..... ۳-۴-۲- مجلس اعیان و پینوشه ۳
- ۱۳۵..... ۵-۲- قضیه فوجی موری
- ۱۳۷..... ۶-۲- قضیه حسن هابره
- ۱۴۱..... ۷-۲- قضیه جیانگ زمین
- ۱۴۲..... (۳) مصونیت کیفری سران در حال خدمت در رویه قضایی محاکم بین المللی
- ۱۴۴..... ۱-۳- قضیه کنگو بلژیک
- ۱۵۴..... ۲-۳- قضیه چارلز تیلور
- ۱۵۶..... ۳-۳- قضیه عمر البشیر
- ۱۶۱..... ۴-۳- قضیه سرهنگ قذافی
- ۱۶۳..... بند دوم - مسؤولیت کیفری سران دولت
- ۱۶۷..... الف. صلاحیت جهانی و مسؤولیت کیفری
- ۱۷۵..... ب. اصول حاکم بر اعمال صلاحیت کیفری جهانی
- ۱۷۵..... یک) قواعد ماهوی
- ۱۷۵..... (۱) نقض کنوانسیون های چهارگانه ژنو
- ۱۷۵..... (۲) نقض عمده حقوق مخاصمات مسلحانه بین المللی
- ۱۷۵..... (۳) نقض عمده قواعد حقوق مخاصمات مسلحانه داخلی
- ۱۷۶..... (۴) جنایت بر ضد بشریت
- ۱۷۶..... (دو) قواعد شکلی
- ۱۷۶..... (۱) صلاحیت محاکم ملی برای رسیدگی به جنایات بین المللی
- ۱۷۶..... (۲) عدم تأثیر سِمَت رسمی
- ۱۷۷..... (۳) نفی مرور زمان
- ۱۷۷..... (۴) عدم قابلیت استناد به امر آمر قانونی، اکراه و ضرورت
- ۱۷۸..... (۵) بی تأثیر بودن رسیدگی های تشریفاتی و منع محاکمه مجدد
- ۱۷۹..... (۶) تضمینات قضایی
- ۱۷۹..... (۷) علنی بودن محاکمات
- ۱۸۰..... (۸) حمایت از قربانیان و شهود
- ۱۸۰..... (۹) معاضدت قضایی بین المللی

دیباچه معاون حقوقی رییس جمهور

۱. «انجام امور و مسائل حقوقی دولت» و ساماندهی سازمان حقوقی دولت در جای جای ارکان آن به هدف شناسایی، نگه‌داشت، ستاندن و پایش حقوق دولت و ملت در همه اطراف، سمت و سوها، ابعاد و جهات آن، در چارچوب اصل ۱۲۴ قانون اساسی توسط رییس جمهور به معاون حقوقی رییس جمهور وی سپرده می‌شود. برای رسیدن به این هدف بزرگ و فراگیر، شایسته است کارها و بخش‌هایی در معاونت حقوقی رییس جمهور تعریف شود که مانند و متناظر آن در سایر ارکان دولت نیز پیش‌بینی شده باشد. با همین رویکرد و نگرش بخش‌های متفاوت معاونت حقوقی رییس جمهور در چهار معاونت متفاوت اما بسته و پیوسته به هم چیده شده است. به این ترتیب، مجموعه معاونت حقوقی دارای چهار معاونت «امور حقوقی دولت»، «هماهنگی و برنامه‌ریزی حقوقی دستگاه‌های اجرایی»، «تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات» و «تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی» است که به‌طور مستقیم زیر نظر و مدیریت معاون حقوقی رییس جمهور به انجام وظیفه قانونی می‌پردازند. افزون بر این، مسئولیت‌ها و وظایف و اختیارات معاونت اجرای قانون اساسی رییس جمهور نیز در دولت‌های یازدهم و دوازدهم از سوی رییس جمهور به معاون حقوقی رییس جمهور واگذار شده که در قالب دو معاونت پژوهش و ترویج قانون اساسی و ارتباطات و پیگیری اجرای قانون اساسی در کنار چهار معاونت پیش‌گفته، تحت نظارت معاون حقوقی رییس جمهور فعالیت می‌کنند.

به این سان، معاونت حقوقی رییس جمهور در این دولت مأموریت یافته است تا در زمینه تهیه و تدوین لوایح و پیش‌نویس مقررات و همچنین تصویب‌نامه‌ها و بررسی موافقت‌نامه و پیمان‌های بین‌المللی، رفع اختلاف میان دستگاه‌های اجرایی دولتی و عمومی راجع به اموال منقول و غیر منقول و وظایف آنها، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، برنامه‌ریزی و هماهنگی حقوقی میان دستگاه‌های اجرایی، ترویج قانون اساسی و نظارت بر چگونگی اجرای اصول آن در پرتو اصول ۱۱۳ و ۱۲۱ قانون اساسی، آموزش و پژوهش‌های حقوقی، گفتمان‌سازی حقوقی و پایدار ساختن رویکرد حقوقی دولت اقدام نماید. آشکار

است که، این معاونت در دو سطح سیاست گذاری و هنجار گذاری حقوقی و نیز اجرای تدابیر حقوقی به ایفای نقش مبادرت می ورزد.

۲. سیاست گذاری حقوقی فرآیندی است که در چارچوب آن، پس از شناسایی مشکلات و مسائل حقوقی و تهیه دستور کار و اولویت گذاری در راستای شناسایی راهکارها، اجرای آنها و ارزیابی تدابیر اجرا شده گام برداشته می شود. این معاونت از رهگذر مأموریت یافتن در زمینه تهیه و تدوین لوایح و پیش نویس مقررات و همچنین پایش مقررات تنظیمی از سوی سایر ارکان دولت و بهبود آن، نقش انکارناپذیری در جریان سازی و گفتمان سازی حقوقی، تدوین رویکرد و سیاست های حقوقی و تعریف راه های اجرای آنها و در واقع هنجار گذاری و دیدگاه پردازی حقوقی دارد.

در این زمینه، علاوه بر تهیه و تدوین لوایح و پیش نویس مقررات، اظهار نظرهای حقوقی نسبت به پیش نویس تصویب نامه های پیشنهادی در دولت، بررسی و ارزیابی لوایح تهیه شده در قوه قضائیه، بررسی و اظهار نظر نسبت به طرح های نمایندگان مجلس شورای اسلامی، تنظیم و اصلاح متن موافقت نامه ها و پیمان های بین المللی و اظهار نظر در این باره، بررسی عضویت دولت در سازمان ها و مجامع بین المللی از جمله جلوه های ایفاء نقش این معاونت به شمار می رود.

۳. هماهنگی، نظارت و برنامه ریزی حقوقی، رسیدگی به اختلاف ها در زمینه تعیین بهره بردار و مستند سازی اموال غیر منقول، پاسخ به استعلام های حقوقی دستگاه های اجرایی، تدوین نظریه های حقوقی و ایجاد رویه های حقوقی یکپارچه در دستگاه های اجرایی، هماهنگی و رفع اختلاف حقوقی میان دستگاه های اجرایی که جلوه های از قضا دایی و ترویج هماهنگی و سازش حقوقی است، از مأموریت های مهم این معاونت در زمینه عرصه کنش گری های حقوقی می باشد. همچنین، تهیه و طرح دعاوی و شکایت های حقوقی دولت جمهوری اسلامی ایران در مراجع قضایی داخلی و نیز دادن مشاوره و پیشنهاد های مناسب، مشارکت در تهیه درخواست ها، اعتراض ها و دعاوی دولت یا مؤسسات دولتی ایرانی در مجامع، سازمان ها و محاکم بین المللی از مأموریت های این معاونت است.

۴. تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور از دیگر نقش های برجسته و پیشینه دار این معاونت است. در ابتدای دهه ۱۳۵۰، سازمان تنقیح و تدوین قوانین و مقررات کشور به منظور تدوین قوانین و مقررات کشور، پیشنهاد تنقیح آنها و تنظیم و تدوین کلیه قوانین و مقررات اجرا پذیر تأسیس شد. این فعالیت همچنان ادامه دارد و معاونت حقوقی رییس جمهور در این خصوص با دقت بالا به تنقیح قوانین و مقررات در قالب تدوین پیش نویس لوایح و تصویب نامه های تنقیحی جهت طی مراحل قانونی، انتشار مجموعه های تنقیحی و ... مبادرت می ورزد.